

Na kineski dug i rastući uticaj te države u Crnoj Gori upozoravaju Evropska unija (EU) i međunarodne organizacije.

Analitičari skreću pažnju da Kina jača svoju poziciju u Crnoj Gori i preko investicija, koje su počele iznenada da rastu. Od 2006. do kraja 2019. godine iznosile su svega oko deset miliona eura. Ali, samo u 2020. godini ova suma je bila 71,2 miliona eura i Kina je izbila na drugo mjesto, iza Rusije. Prema podacima Centralne banke Crne Gore (CBCG), doduše, od ukupnog iznosa, na interkompanijski dug (pozajmice između vlasnički povezanih kompanija) odnosi se najveći dio, oko 70 miliona.

Svaki građanin Crne Gore duguje u prosjeku više od hiljadu eura Kini za do sada povučeni iznos kredita za auto put. Dug po ovom osnovu trenutno iznosi 640,54 miliona eura i pojedinačno zauzima drugo mjesto, odmah nakon euroobveznica. Ako Crna Gora ne uspije da vrati ovaj dug, može se desiti da Kina plijeni najvrjednije resurse, pa i teritoriju, predviđeno je ugovorom sa Exim bankom. Dug prema Kini će se još uvećati otprilike za 300 eura po građaninu, kada se povuče preostalih 144.095.162 miliona dolara kredita i podvuče crta ispod dodatnih troškova najveće crnogorske investicije. Zavisnost od Kine ne završava se samo kreditom za auto put, koji je građanima u nasljeđe ostavila decenijska vlast DPS-a. Tu je i kredit od oko 60 miliona eura za kupljene brodove, čiju je isplatu nova Vlada Crne Gore privremeno odložila.

Prema podacima *Monstata*, Crna Gora najviše robe pored Srbije i Njemačke, uvozi iz Kine. Prošle godine uvoz iz ove zemlje iznosio je gotovo 222 miliona ili deset odsto ukupnog, dok je izvoz bio svega 17,4 miliona eura. Kao i za veliki dio svijeta, Kina je za Crnu Goru, pored visoke tehnologije, značajna i kao veliki isporučilac medicinske opreme u borbi sa pandemijom izazvanom COVID 19. Pored donacije od 30 hiljada vakcina Sinofarma, kojom se već čimunizuje najugroženiji dio stanovništva, zdravstvene vlasti su objavile da su ugovorile isporuku još 150 hiljada doza. Ključni aranžman sa *Exim bankom* za potrebe izgradnje jedne dionice autoputa Bar-Boljare dužine 41 kilometar, u okviru je kineske inicijative *Pojas i put* (Belt and Road Initiative - BRI). Izvođač radova je kineska kompanija CRBC koja je u Crnoj Gori, prema ugovoru, oslobođena poreza.

BRI je program politike i ulaganja čiji je cilj razvoj infrastrukture i ubrzanje ekonomske integracije zemalja duž rute istorijskog Puta svile, sa fokusom na države Azije, Istočne Afrike, Istočne Evrope i Srednjeg Istoka. Cilj pomorskog puta svile je da preko mora poveže Kinu sa jugoistočnom Azijom, Indonezijom, Indijom, Arapskim poluostrvom, Somalijom, Egiptom i Evropom. U tom smislu je, kako se navodi u izvještajima međunarodnih organizacija, Kinezima interesantna i *Luka Bar*.

„Kina bi mogla nadograditi svoju saradnju s Crnom Gorom u *Luci Bar* kapitalizujući sve veće

finansijske poteškoće vlasnika objekta, što bi moglo dovesti do primopredaje“, upozorio je *Evropski savjet za međunarodne odnose* (ECFR) u izvještaju iz februara ove godine.

Ekonomski uticaj se može prelići na politiku

Izvršna direktorica Politikon mreže Jovana Marović ocjenjuje da kineski uticaj u zemlji brzo raste, što pokazuje i podatak CBCG o kineskim investicijama, ugovori o novim projektima koji su već zaključeni ili su u najavi, ali i nedavna donacija vakcina.

„Taj uticaj u budućnosti bi se mogao ‘prelići’ i na političku sferu, posebno ako Crna Gora ne pronađe rješenje za rastući javni dug, koji bi mogao pokrenuti garancije sadržane u ugovorima o autoputu, ako država ne bude mogla otplaćivati kredit od *Exim banke*“, rekla je Marović za CIN-CG.

Profesor u školi za globalne studije *Frederik S. Pardi* na Univerzitetu u Bostonu i bivši diplomata Vesko Garčević rekao je za CIN-CG da je bitan način na koji Crna Gora, ili države poput nje, u ekonomskim problemima, sa slabim institucijama i nerazvijenom demokratskom kulturom, ulaze u odnos sa Pekingom.

„Ovakav odnos može imati dugoročne loše posljedice po te države, a jedna od njih je nesrazmjerna zaduženost i finansijska zavisnost od Pekinga. To je upravo ono što se dogodilo Crnoj Gori“, kazao je Garčević.

Prema posljednjim podacima Ministarstva finansija, ukupan državni dug (bez depozita), 31. decembra 2020. godine, iznosio je 4,33 milijardi eura ili 103 odsto BDP-a, uključujući novo zaduženje emitovanim euroobveznicama krajem prošle godine (750 miliona). Od ukupnog duga se oko 14,5 odsto odnosi na kineski.

Ugovor sa kineskom *Exim bankom* za kreditiranje dionice autoputa od Podgorice do Kolašina sa 943,99 miliona dolara sklopljen je 30. oktobra 2014. godine, a otplata glavnice počinje ove godine. Iz Ministarstva kapitalnih investicija nijesu odgovorili na pitanja CIN-CG-a o tome da li ih brine zajam prema *Exim banci*, postoji li opasnost da Kinezi u slučaju kašnjenja otplate uzmu Luku Bar i da li su planirani novi projekti sa njima. Uputili su na Ministarstvo finansija iz kojeg su za CIN-CG rekli da nema bojazni da obaveze prema *Exim banci* neće biti blagovremeno servisirane, jer je to omogućeno uspješnom emisijom euroobveznica u decembru prošle godine. Prva rata kredita za autoput dostiže 21. jula, kada će biti plaćeno 36.608.708 dolara. Od toga se na glavnice odnosi 28.567.726, a na kamatu 8.040.982 dolara.

„Preostali nepovučeni iznos iz kredita *Exim banke* za autoput, od ukupno ugovorenog iznosa od 943.991.500 dolara, iznosi 144.095.162,76 dolara. Planirano je da se preostala sredstva povuku do momenta završetka realizacije autoputa“, kazali su iz Ministarstva finansija.

Teorija Biserne ogrlice

Prema podacima Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), do marta prošle godine 138 zemalja se pridružilo inicijativi Pojas i put potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju sa Kinom. Ipak, analitičari upozoravaju sa iza zvaničnog cilja povezivanja, stoji dublji motiv - da Kina ostvarivanjem ove inicijative postane globalna supersila i da ekonomski prestigne Evropsku uniju i SAD. U izvještaju beogradskog Centra za međunarodnu javnu politiku se navodi da su SAD i dalje najmoćnija vojna sila u svijetu i zbog velikog broja nosača aviona (globalfirepower.com procenjuje da ih SAD ima 11) može da reaguje u bilo kojem dijelu svijeta u kome su narušeni njeni interesi veoma brzo i efikasno. Kina posjeduje samo dva. SAD ima vojne baze širom svijeta, Kina nema.

„Zbog toga je Kina razradila takozvanu teoriju biserne ogrlice koju možemo definisati kao lanac luka u Indijskom okeanu u kojima će kineska mornarica moći da usidri svoje brodove i na taj način zaštititi svoje intrese u državama novog puta svile. Svaka luka predstavlja jedan biser“, objašnjava se u izvještaju.

Prema izvještaju američkog Centra za strateške i međunarodne studije, u Africi kineske kompanije upravljaju sa 46 luka.

Garčević navodi da je Kina već postala supersila mjereno ekonomskim, vojnim i drugim potencijalima u koje se može ubrojati i tzv. meka moć i da nema sumnje da je Pojas i put efikasno ekonomsko, političko, pa i kulturološko oruđe za širenje uticaja Pekinga, što nije drugačije od onoga što su druge velike sile radile.

Opasnost zbog loših ugovora

Jovana Marović kaže da je projekat autoputa jedna od glavnih prijetnji finansijskoj održivosti i zbog loše ispregovanih uslova može dovesti do još većih problema. Garčević navodi da projekti koji države sprovode sa Kinom nijesu unaprijed loši ili dobri, niti je ovdje riječ da ne treba saradivati sa Pekingom.

„Ovdje se radi o tome da države u demokratskoj tranziciji, ili hibridni režimi, prilikom saradnje sa Kinom jačaju određenu vrstu razvojnog modela ili modela upravljanja državnim i prirodnim resursima koji nijesu u skladu sa normama na kojima se zasniva demokratska, odgovorna uprava, a to je ono što su sve zemlje postavile kao cilj i što je, na kraju, povezano sa ispunjavanjem normi za članstvo u EU“, kazao je Garčević.

On podsjeća da je većina projekata sklopljenih sa kineskim partnerima obavijena velom tajne, a mogućnost kontrole ostalih državnih institucija (parlament) je svedena na minimum.

„U mnogim slučajevima sklapanje projekata je povezano sa korupcijom. Ne poštuju se mjere zaštite životne sredine. Ovdje nije u pitanju samo Tara, već i drugi projekti na kojima su u

regionu angažovane kineske kompanije. Na primjer, prije dva mjeseca, krajem januara, grupa od 25 poslanika Evropskog parlamenta je pisala EK upozoravajući na ekološke incidente u Srbiji koje su izazvale kompanije u kineskom vlasništvu“, rekao je Garčević. Dugoročno, kako dodaje, ovako se jača poslovna kultura koja Crnu Goru čini neatraktivnom za ulagače iz država EU ili ostalih zapadnih zemalja i ostavlja Crnu Goru da bude evropska ekonomska i politička periferija

Izvor: cin-cg.me